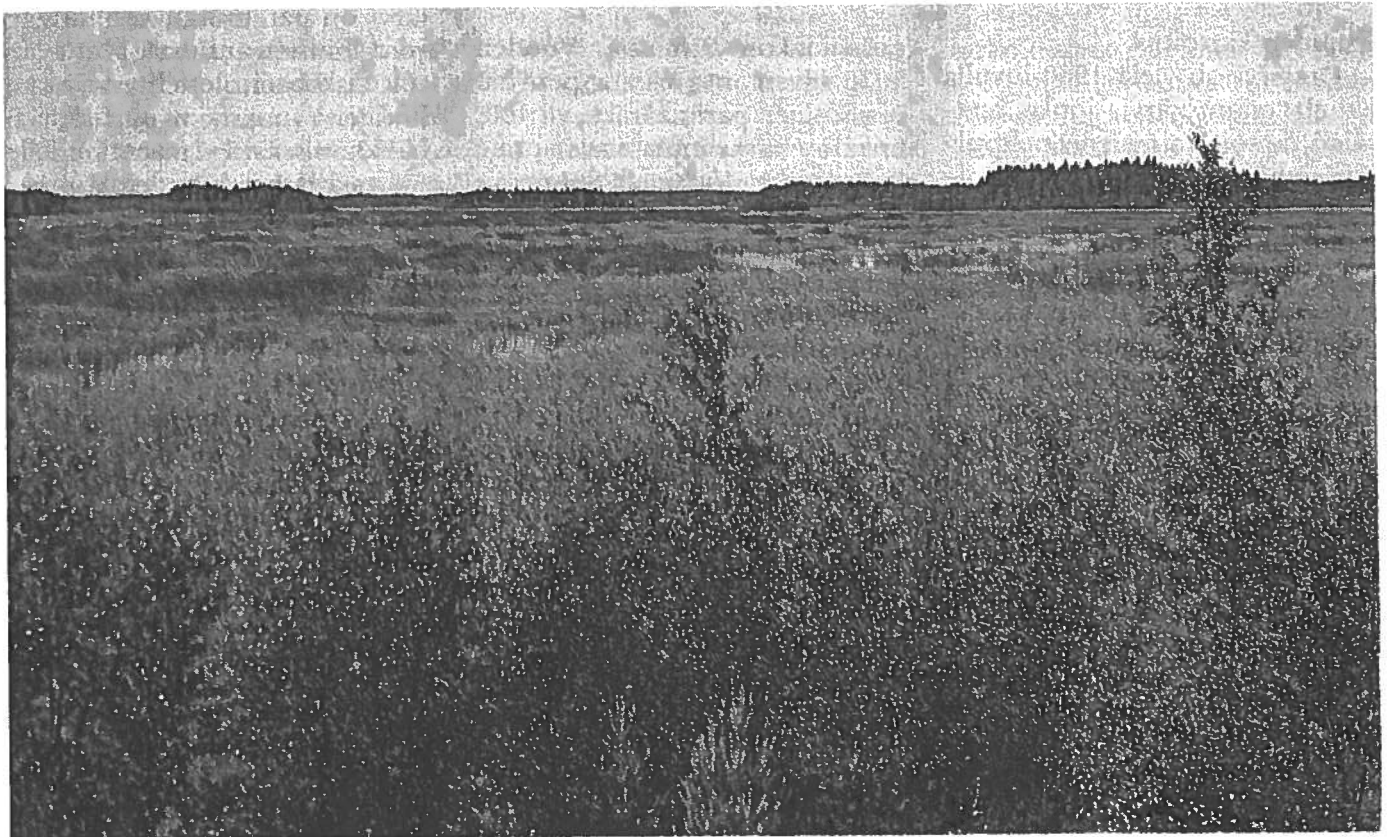

Otajärven oudot hankkeet

Hannu Rautanen

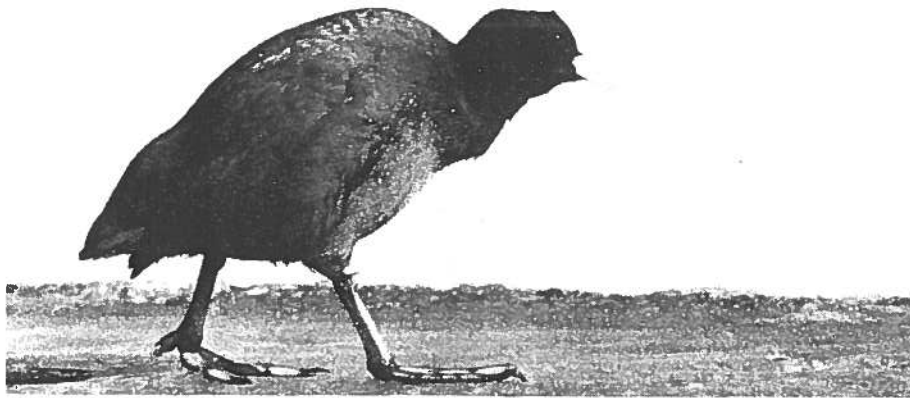
Vastikään ”keksityn” lounaissuomalaisen Otajärven, mainion lintuveden, monenlaiset muutoshankkeet antavat oudon kuvan suomalaisen vesiviranomaisten kyvyistä ja lainsäädännön tarkoituksenmukaisuudesta. Johtavana periaatteena tuntuu olevan muuttaminen muuttamisen vuoksi eikä suinkaan tilanteeseen tutustuminen ja kaikinpuolisen kokonaisedun tavoittelu. Muuten ei voida ymmärtää, että pakettipeltojen viereen yritetään kuivata lisää peltoa (kuten myös mm. Siikalahdella ja Kojjärvellä) ja että vesiensuojelusta suurisuuntaisesti puhuvat viranomaiset eivät näe Suomen hienoimpiin luonnonalueisiin kuuluvien vesien arvoa luonnontilaisina. Vapaaehtoisen luonnonsuojeluliikkeen on oltava valppaana, puolustettava omien toimialueittensa parhaita kohteita ja sitkeästi koulutettava kovapäisiä vesien ”suojelu”viranomaisia.

Varsinais-Suomen ja Satakunnan rajoilla sijaitsee Otajärvi, joka vakkasuomalaiseksi järveksi on kohtalaisen suuri, pinta-alaltaan noin 6 km². Tämä Laitilan, Pyhärannan ja Kodisjoen kunnissa si-

jaitseva järvi on esimerkki siitä, miten vielä tällä vuosikymmenellä saattaa löytyä paljon retkeilyjen rintamaiden kupeelta huippuluokan lintujärvi. Luonnonharrastajat keksivät Otajär-

ven vasta 1970-luvulla ja 1976 järvellä viimein tehtiin luonnonvarainhoitotoimiston rahoittama ja Varsinais-Suomen luonnonsuojeluyhdistyksen organisoima perusteellinen vesi- ja rantalintujen laskenta. Vuodeksi 1977 on saatu jatkoinventoinneille rahoitusta Suomen Kulttuurirahaston Varsinais-Suomen rahastolta. Tänä vuonna aiotaan myös aloittaa järven kasvil-

Rautanen on kaarinalainen opettaja, joka on vastannut Otajärven inventoinnista. Högmänder on turkulainen fil.kand. ja lintumies, joka tällä hetkellä inventoi ammatikseen luontoa Suomen Talousseuran tutkijana. Molemmat toimivat aktiivisesti Varsinais-Suomen luonnonsuojeluyhdistyksessä.

Seppo Keränen

Varsinais-Suomen myöhään löydetyn, mutta arvokkaan lintuveden Otajärven yleisin lintu on nokikana.

lisuuden kartoitus.

Otajärvi oli vielä 1960-luvulla kaunis erämaajärvi, jonka metsäisiä rantoja vain pienet peltotilkut puhkoivat siellä täällä. Paikoitellen tiheät pajukot loivat tervetullutta vaihtelua. Nykyään järven eteläosien kauniita rantamaisemia rikkovat lukuisat kesämökkit, mutta pohjoispään rannoilla on vielä paikoin pystyssä juhlavaa aarniometsää, joka luo kauniit kehukset parhaille kosteikkoalueille. Rantojen arvoa lisäävät monet pronssikautiset hiidenkiukaat.

Kasvillisuudesta ei ole toistaiseksi tehty yksityiskohtaista selvitystä, joskin pintapuolisia havaintoja on kirjattu linnuston inventointien yhteydessä. Järven koillisosien parhailla lintualueilla hallitsevat todella laajat sara-pöheiköt lukemattomine lampareineen ja lähes läpipääsemättömine järviruoikkoineen. Avovettä on järven eteläpäässä vain noin kolmannes pinta-alasta. Sitä ympäröi leveä vyö järvikaislaa ja siellä täällä kelluvia suuria lumme- ja ulpukkalauttoja. Rehevien vesien lempilapsi, osmankäämi, on paikoin hallitseva. Loppukestästä kurkottelee veden pintaan sirppisammal estäen osassa järveä liikkumisen lähes kaikilla ihmisen keksimillä kulkuvälineillä. Kasviharvinaisuuksista mainittakoon muutamien jokisuulahtiemme erikoisuutena tavattava pahaputki, jota Otajärvellä kasvaa laajoina kasvustoina.

Miljoonien hyönteisten taukoamattoman surinan keskellä viihtyvät monet vesilinnut nauttien

saraviidakon antimista. Vuoden 1976 inventointi osoitti pesivien vesilintujen parimääräksi yli 400, mikä on korkeimpia maassamme laskettuja. Varsinais-Suomessa edes lähelle samaa tasoa yltaa vain Kiikalan Omenajärvi. Otajärven yleisin vesilintu on nokikana, jota järvellä pesii 145 paria. Heinäsorsa kiipeää yli 50 parin tavaria, punasotkaa sekä telkkää on kymmenisen paria vähemmän. Tukkasotkaa löytyy 20 paria ja muita tavallisia lintujärvien asukkeja tätä vähemmän. Kuikka pesii vielä järvellä kesäasuntojen välitörmässä naapurissa.

Otajärvellä vallitsee öin päivin lintujen leppymätön konsertti. Kaiken yli kantaa naurulokkien rähinä, jota säestää vielä viitisen-toista pikkulokkiparia. Rantakanonjen vakiolajistossa huutavat luhtakana ja luhtahuitti usean parin voimalla. Rantojen linnustoon kuuluvat lisäksi rytikertunen, rastaskerttunen ja satakieli. Pensaiden ja ruokojen lomassa lymyilee neljä kurkiparia.

Päivällä liihottaa ruoikkojen päällä kolmesta viiteen paria ruskosuohaukkoja ja illan suussa seuraan liittyvät rantojen neljä nuolihaukkaparia. Huuhkaja, korppi, hiiri-, mehiläis-, kana- ja tuulihaukka pesivät rantametsissä ja noutavat säännöllisesti elantonsa järveltä. Vanhojen rantametsien tyypillisiin eläjiin kuuluvat pikkusieppo, pikkutikka ja pyrstötiainen. Säännöllisiä erikoisuuksia ovat harmaahaikara, vesipääsky, suopöllö ja räyskä. Lyhyen ajan kuluessa tutuksi tulleita harvinaisuuksia ovat mm.

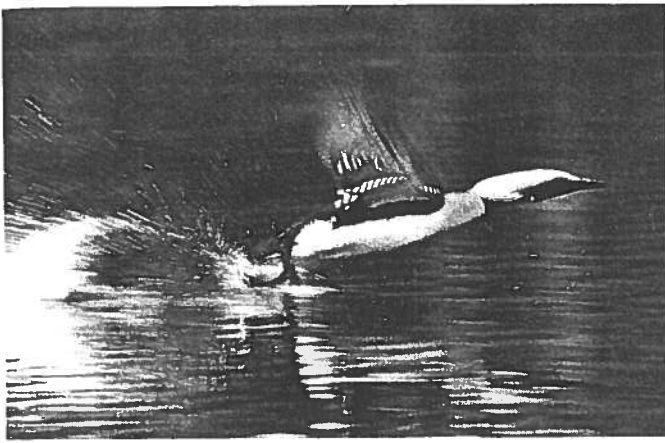
kiljukotka ja harmaasorsa.

Järven koillispään erämainen rauha on takeena paitsi runsaan pesimälinnuston viihtymisestä paikalla, myös siitä, että sadat muuttosorsat, -hanhet, -kurjet ja -joutsenet käyttävät järveä välilasku- ja ruokailupaikkanaan.

JÄRVEN MUUTOSHANKKEET Otajärvi ei ole enää nykyään alkuperäisessä asussaan, vaan koillispään laaja saraikkoalue on syntynyt vedenpinnan laskemisen seurauksena. Ja luultavasti Otajärvi on parantunut vesilintujärvenä ihmisen ansiosta. Mutta järven laskua ei ole tehty suinkaan lintujen vuoksi, vaan lisäämaan hankkimiseksi maataloudelle. Järvestä laskeva Ihodejoki perattiin vuosisadan alussa ja vaikka näin saatiin järven pintaa lasketua, kevättulvat jäivät tuolloin vielä kiusaamaan rantaviljelyksiä.

Pitkän kypsyämisajan jälkeen maanomistajat alkoivat jälleen 1950-luvulla ajaa järven laskuhanketta, joka sitten toteutettiin asianomaisten esiselvitysten ja luvanhakujen jälkeen 1960-luvun kuluessa. Virallisesti järven piti asettua 40 cm entistä tasoa alemmaksi. Mutta laskusuunnitelmissa sattuneiden virheiden vuoksi jotkut maanviljelijät katsoivat saaneensa vääriä tietoja laskun rantoja kuivattavista vaikutuksista ja seurauksena oli omavaltainen laskujoen säännötelypadon ”korjaaminen”, joka aiheutti paitsi vedenpinnan laskun todellisuudessa ehkä 20 cm tarkoitettua alemmaksi, myös kovaa riitaa maanomistajien kesken. Kuvaan kuuluivat yölliset padon purkamiset ja päiväsaikaan tapahtuneet rakentamiset, joita varmisteltiin vielä piikkilankavirityksin.

Tilanne olisi luonnonystävän kannalta ehkä tyydyttävä, jos kaikki arveluttavat järven peukalointisuunnitelmat jäisivät tähän ja pinta pysyisi nykyisellään. Mutta osa rantojen omistajista on jälleen hakemassa lupaa vedenkorkeuden muutoksille: tällä kertaa on kyseessä järven nosto, jonka suuruudesta kiistellään kovasti ennen vesioikeuden pää-

Eero Kemilä

Seppo Keränen

Kuikkakin pesii Otajärvellä huolimatta järven rehevyydestä ja rantojen kesämökeistä.

töstä. Ja toiselle järven rantoja turmelevalle suunnitelmalle antoi Länsi-Suomen vesioikeus siunauksensa helmikuussa 1977. Piirustusten mukaan koillispään lintuparatiisin toinen ranta muutetaan pari kilometriä pitkän penkeren avulla pelloksi.

On merkillistä, että vielä nykyäänä voi kukoistaa täydellinen välinpitämättömyys erilaisten muutostöiden vaikutuksista luontoon. Kaikki edelläkuvatut hankkeet ovat edenneet puhtaasti ihmisen ehdoilla, jotka ovat lisäksi tähdänneet enimmäkseen hyvin lyhytnäköiseen oman edun tavoitteluun. Vesihallituksen pitäisi olla maassamme se elin, jonka tehtäviin kuuluu paitsi vesistöjen käytön suunnittelu, myös arvokkaiden vesien suojeleminen. Otajärven kohdalla vesihallitus ei kuitenkaan ole pistänyt korttia ristiin selvittääkseen vedenpinnan noston vaikutuksia poikkeuksellisen rikkaaseen linnustoon, vaan järjestetyissä tarkastuksissa ja katselmuksissa on kuunneltu vain maanomistajia, joiden tähtäimessä on joko pitää pinta alhaalla ja pellot kuivina tai nostaa vettä mahdollisimman paljon, sillä huvilatonttien hinnat nousevat samaan tahtiin kuin vesi järvässä.

Samalla tavoin pohjoisrannan pengerryshanketta arvioitaessa ei alueella pesiville vesilinnuille, kurjelle tai ruskosuohaukalle ole laskettu mitään arvoa. Tai niille ehkä vielä lukuisammille linnuille, jotka alueen ulkopuolella tulevat säikkymään suurta pottovallia pumppuasemineen. Ja

vaikka luonnonarvot on sysätty syrjään laskelmista, hanketta ei ole saatu kansantaloudellisesti kannattavan näköiseksi. Vai mitä voi kuvitella sellaisen usean sadan tuhannen markan operaation kannattavuudesta, jolla saadaan 26 ha jokseenkin samantyyppistä peltoa, jota vain kilometrin päässä Kodisjoen kirkolla on varaa pitää jatkuvasti paketissa!

Näiden suurhankkeiden lisäksi kesämökkien rakentaminen Otajärven rannoille on saanut ikäviä piirteitä. Osa itärannasta on rakennettu liian tiiviisti ja liian kiinni rantaviivaan. Koillispään sarahetteikon keskellä sijaitsevaan, 5—6 ha:n suuruiseen Iso-Koskisen saareen kohosi muutama vuosi sitten neljä kesämökkiä. Tätä saarta voi pitää malliesimerkinä todella täysin sopimattomasta kesäasunnon paikasta: sinne ei upottavan saraikon läpi pääse kuivin jaloin saappailakaan, ja veneelläkin avoveden suunnasta vain suurin ponnistuksin. Selvää vettä ei saaren rannoilla ole lainkaan, laiturin poskeen kaivettua kuoppaa lukuunottamatta, mutta sääskiä ja paarmoja on todella mahtavasti. Saaren ostaneet odottavat ymmärrettävästi vedenpinnan nostoa kovasti.

Luonnonsuojelijoiden mielestä järven järkevä käytön tulisi perustua siihen tosiasiaan, että Otajärven ylivoimaisesti arvokkain luonnonvara on sen ainutlaatuinen luonto. Järvellä on yhä olemassa kiistämättömiä arvoja kalastuksen harrastajille ja lomailijoille, mutta näiden käyttö-

Myös pieni pikkulokkiyhdykskunta on valinnut Otajärven kotipaikakseen.

tarkoitusten puolesta järveä ei voi pitää erikoislaatuiseena, ei edes suuren vedennoston jälkeenkään. Maatalousalueena järven rannoilla ei ole juurikaan merkitystä. Niinpä ei luulisi kenestäkään olevan kohtuutonta, jos järvi jätettäisiin rauhaan, valtio lakkaisi myötävaikuttamasta puoli-ilmaisin lainoin pengerrykseen ja nostoaiheet haudattaisiin. Toisaalta on totuuden nimessä sanottava, että hyvin pieni vedenpinnan nosto ei luultavasti vaikuttaisi kielteisesti linnustoon, vaikkakin tutkimukseen perustuva tieto asiasta puuttuu.

Kevään 1977 kuluessa järjestettiin Varsinais-Suomen luonnonsuojeluyhdistyksen ja paikallisen kansalaisopiston yhteistyönä Otajärven luontoa esittelevä tilaisuus. Paikalla oli väkeä tavattoman runsaasti ja useat puheenvuoroja käyttäneet järven rantojen omistajat olivat yllättyneitä siitä, miten arvokkaaksi luonnonalueeksi heidän omistamansa järvi on osoittautunut. Luonnonsuojelijan kannalta on ollut ilahduttavaa huomata se, miten tuossa tilaisuudessa ja jälkeinkin päin moni järven omistajista on toivonut järven kehittämistä sellaisen moninaiskäytön pohjalta, joka ei rajoita lintujen elintilaa. Ovatpa eräät ehdottaneet Otajärvi-yhdistyksenkin perustamista ajamaan tätä päämäärää. Tällaisella yhdistyksellä olisi epäilemättä hyvät mahdollisuudet jatkaa Otajärven tunnetuksi tekemistä ja neuvotella maanomistajien sekä kuntien kanssa järven säilyttämisestä. □